

Zor zamanlarda sanata tutunmak

Tiyatromuzun ve sinemamızın büyük yıldızları... Afife Jale ile Cahide Sonku'nun trajik öyküleri **Osman Balcıgil**'in romanlarına konu olurken, Bedia Muvahhit sahneye çıkışının 100. yıldönümünde anılıyor

SEYİR DEFTERİ

Vecdi
SAYAR

vecdisayar@yahoo.com

SANAT dünyası acımasızdır, vefasızdır. Yalnızca bizde değil dünyanın başka köşelerinde de böyle... Belki de sanat değil, hayatın kendisidir acımasız olan. Tiyatronun ve sinemanın nice büyük yıldızı hayatlarının son yıllarını yalnızlık -ve çoğu kez yoksulluk- içinde geçirdi. Bu hayatlar üstüne nice kitap yazıldı, nice film çevrildi. Bu yıldızları hayata bağlayan en önemli şey, ortak tutkuları sanatlarıydı. Pek çoğu -kimi zaman toplumsal, siyasal koşullar ama genellikle ilerleyen yaşları nedeniyle- sanatlarını icra edemediklerinde yaşama sevinçlerini yitirip, toplumdan uzaklaştılar.

Aralarında daha şanslı olanlar da oldu. Tutkularını, zaaflarını dizginlemesini bilen, gününü yaşamakla yetinmeyip, geleceğe yatırım yapanlar, kumara, uyuşturucuya ya da alkole teslim olmayanlar... Bugün sözünü edeceğim üç büyük oyuncudan ikisi bunu başaramamıştı. Biri ise, duyguları kadar aklını da kullandığından mıdır, yoksa şansı yaver gittiğinden mi bilinmez bu tuzaklara düşmemiş, son günlerinde de dimdik ayakta kalmayı başarmıştı. Onun öyküsüyle başlayalım.

Afife Jale

Arşiv

Çolak'ın yönettiği etkinlikte, Muvahhit'in İzmir'de Mustafa Kemal'le karşılaşması ("Yarın sizi sahnede görmek istiyorum" der M. Kemal), gece otel odasında rolünü ezberlemesi, oynadığı "Ceza Kanunu", Var-yete Tiyatrosu'nda M. Ertuğrul'un sahnelediği, Muvahhit'in Desdemona rolünü üstlendiği "Othello"dan ve emekliliğinin ardından Pembe Köşk'ün onarılması için düzenlenen bir gecede sahnelenen "Hisse-i Şayia"dan sahneler ve 1980 yılında yazdığı Dünya Tiyatro Günü Bildirisi yer alıyordu.

Bedia Muvahhit'in sahneye çıkışının 100. yıldönümünün Cumhuriyetimizin 100. yıldönümüne rastlaması bir tesadüf değildi elbette. Cumhuriyet, o güne kadar ne çalışma hayatında, ne de sanat hayatında yer alması mümkün olmayan Türk kadınına hak ettiği toplumsal konuma kavuşturmak adına önemli adımlar atmıştı. Meş-

kapıdan kaçabildi, bir diğerinde polislerce yaka paça karakola götürüldü, ağır hakaretlere maruz kaldı. Müslüman Türk kadını sahneye çıkamazdı! Birkaç denemeden sonra, Darülbedayi de bu yasağa boyun eğmek zorunda kaldı.

Müslüman kadınların tiyatro sahnesinde hak ettiği yeri alması kolay olmayacaktı. Ankara TBMM hükümeti kurulmuş, yeni bir toplum yaratma çalışmaları devam ederken bile, tutucu bürokratlar kadınların sahneye çıkmasına izin vermiyordu. Ta ki, Cumhuriyet kurulup, laikliğe ve cinsiyet eşitliğine dayalı bir toplumsal düzenin inşa sürecinin başladığı 1923 yılına dek... O tarihte sahneye çıkanlar çok daha şanslıydı. Afife onları izlerken acı duuyordu. Neden kendisinin önü kesilmişti? Neden sahip çıkılmıyordu kendisine? Darülbedayi İzmir'e turneye giderken

Cahide Sonku

Arşiv

onu bu iptiladan kurtarmaya yetmiyor...

CAHİDE

Osman Balcıgil'in yeni kitabı "**Kızıl Çengi - Bir Cahide Sonku Romanı**"nı okurken, zor dönemlerde sanatçıları arasındaki dayanışmanın ne kadar önemli olduğuna tanık oluyoruz. Tıpkı Afife gibi tiyatro (ve de sinema) sanatına tutkuyla bağlı bir oyuncu Cahide. M. Ertuğrul'un "Bataklı Damın Kızı" ile başladığı sinema hayatında kısa sürede zirveye tırmandı. Hırslı bir kadındı. Oyuncu Talat Artemel'le yaptığı ilk evliliğin ardından, başarıya ulaşmak, istediklerini elde etmek için zengin erkeklerle evlenmeyi seçti; önce bir Ermeni iş adamı, sonra da D.P. iktidarının gözde iş adamlarından İhsan Doruk'la... Muhsin Ertuğrul'un evlenme teklifini geri çevirmeydi başka bir hayatı olacaktı hiç kuşkusuz, ama onun gözü daha yükseklerdeydi.